

MY RAZEM



МІ РАЗОМ

Lekcja 2. “Król to jest ojciec, a Rzeczpospolita - matka”

CZĘŚĆ DLA NAUCZYCIELA

Wstęp:

Jak można było przeczytać w lekcji nr 1, Polska i Litwa w obliczu wspólnego wroga zawarły sojusz, zwany unią. Początkowo związek był luźny i polegał na wspólnym władcy. Jednak z czasem pojawiło się coraz więcej powodów, aby zacieśnić relacje. Szczególnie, że Litwa miała coraz więcej kłopotów z agresywnymi sąsiadami: Moskalami, Tatarami i Krzyżakami. Ta lekcja będzie o tym, w jaki sposób doszło do stworzenia nowego państwa oraz o tym, jakie prawa miała w tym państwie ludność ruska.

Streszczenie tematu:

1. Litwa i Polska pod berłem Jagiellonów – razem ale osobno
2. Sejm Lubelski.
3. Prawa szlachty polskiej i ruskiej
4. Rusini we wspólnej Rzeczpospolitej

Pełna treść tematu [TUTAJ](#).

Forma pracy: Po wstępie wykładowym, tłumaczącym powstawanie unii polsko – litewskiej, każdy wątek będzie opracowywany z pomocą dołączonej specjalnej karty pracy. Nauczyciel będzie ją komentował na bieżąco. W trakcie lekcji uczniowie spotkają się z tekstem źródłowym, ikonografią, mapami oraz zmierzają się z zadaniami na karcie. Na koniec nauczyciel przeprowadzi podsumowanie zajęć. Zachęcamy do wspólnego rozwiązywania i dochodzenia do rozwiązań. Karty nie należy stosować jako środka egzaminacyjnego.

Karty pracy są dwujęzyczne i należy je wydrukować dla każdego ucznia z osobna.

Wy tłumaczenia i odpowiedzi do karty.

1. Zadanie 1: Bitwa pod Orszą 1514. Do odpowiedzi można dojść przez postać Ostrogi.
Zadanie 2: Białoruś, Chorwacja, Czechy, Niemcy, Polska, Rosja, Rumunia, Ukraina, Węgry, Link do mapy: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2683277>
2. Zadanie 1: Wspólne państwo, wspólny król, wspólne sejmy.
Zadanie 2: 1. Tulczyn, 2. Ławra, 3. Łuck, 4. Zbaraż.
3. Zadanie 1: prawo do sądu/procesu, równość wobec prawa. Warto przeanalizować z uczniami kwestię zrównania w prawach bez względu na narodowość i pochodzenie.
Zadanie 2: Artykuły henrykowskie można przedstawić graficznie (z wykorzystaniem obrazów) ustawiając reguły od najważniejszych – elekcja, sejmy, tolerancja, rokosze.
4. Zadanie 1: Starobiałoruski, polski, hebrajski. Warto wspomnieć, że w Rzeczypospolitej używano ok. 40 różnych języków – słowiańskich, germańskich, semickich, orientalnych.

Elementy podstawy programowej, uczeń:

- VII.4. wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;
- VII.7. charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (rozwój przywilejów szlacheckich do konstytucji *nihil novi*).
- IX.4. umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;
- IX.8. przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569) i jej główne postanowienia.
- X.1. charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;

Lekcja 2. “Król to jest ojciec, a Rzeczpospolita - matka” CZĘŚĆ DLA UCZNIA



1. Litwa i Polska pod berłem Jagiellonów – razem ale osobno

Pomimo tego, że w Polsce i Litwie rządził ten sam władca, były to zupełnie osobne państwa. Wojny z Moskwą stały się zmorą dla Wielkiego Księstwa, odkąd książę Iwan III Srogi zamarzył sobie „zebrać ziemie ruskie” pod swoim berłem.

1. Przyjrzyjcie się uważnie obrazowi. Przedstawia ona wielką bitwę z Moskwą. Wygrał ją wielki ruski książę Konstanty Ostrogski. Korzystając z Internetu, ustalcie jej datę i miejsce.



Data i miejsce bitwy:

2. Jako atrakcyjna rodzina dynastyczna Jagiellonowie zasiadali na tronach też w innych krajach niż Polska i Litwa. Członkowie tej rodziny przez jakiś czas rządili ogromną częścią Europy (Środkowej, Południowej i Wschodniej). Przyjrzyjcie się mapie Europy Środkowo – Wschodniej. Spróbujcie ustalić – kolory będą podpowiedzią - jakie dzisiejsze kraje mogą uznać Jagiellonów za część swojej historii. Wykorzystajcie współczesne mapy.



Nazwa kraju (nawet jeżeli tylko część jego terytorium było pod władaniem Jagiellonów)

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.



2. Sejm Lubelski.

Po latach współpracy Polska i Litwa znalazły się w kryzysie. Król Zygmunt August nie miał syna i na nim kończyła się dynastia Jagiellonów. Zatroskani obywatele wraz z królem rozpoczęli pracę nad trwałym połączeniem dwóch krajów. Spotkało się to z oporem potężnych panów litewskich – głównie Radziwiłłów. Król musiał sięgnąć po szantaż. W trudnej atmosferze rozpoczął się specjalny sejm w Lublinie w 1569 roku. Jaki był jego efekt?

1. *Przeczytaj tekst przyjętego dokumentu. Wypiszcie ustalenia przedstawicieli obu narodów.*

“Iż już Królestwo polskie i Wielgie Księstwo litewskie jest (...) spółna Rzeczpospolita, która się z dwu państw i narodów w jeden lud zniosta i spoita. (...) A temu obojemu narodowi żeby już wiecznemi czasy jedna głowa, jeden pan i jeden król spółny rozkazował, który spolnymi głosy od Polakow i od Litwy obran (...) Sejmy i rady ten oboj naród ma zawsze mieć spółne”. **(fragment tekstu unii lubelskiej)**

1.

2.

3.

2. Zygmunt August aby złamać krnąbrnych Litwinów, jako wielki książę litewski przekazał Polsce ziemie ukraińskie. Tak Ukraina i Polska zostały związane ze sobą na kilka stuleci. Przyjrzyjcie się ważnym zabytkom pochodzącym z miast, które stały się częścią Korony Polskiej i przyporządkujcie ich nazwy. Możecie skorzystać z mapy:

<https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1RYlx-hZFDj3p1NtdCOMNk4BNwYr6dTo&usp=sharing>



1.



2.



3.



4.

Zamek w Łucku

Ławra Peczerska

Zamek w Zbarażu

Pałac w Tulczynie



3. Prawa szlachty ruskiej i polskiej

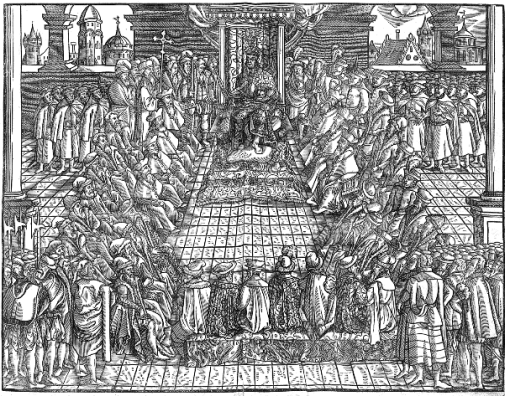
W przeciwieństwie do państw Zachodu i Wschodu Europy, szlachta w Rzeczypospolitej miała zagwarantowane wiele praw. Nowoczesne zasady prawa, takie jak domniemanie niewinności i prawo do uczciwego procesu, demokratyczne wybory, wolność religijna, zostały wprowadzone znacznie wcześniej niż w innych krajach i stanowią dla nas powód do dumy także i dzisiaj.

1. Przeczytajcie fragment i zapiszcie, jak można nazwać reguły, które wynikają z tych przywilejów :

“Następnie przyrzekamy i zaręczamy, że żadnego ziemianina, posiadacza własności gruntowej, nie będziemy za jakieś wykroczenie lub winę więzić (...) jeśli w sądzie w sposób rozumny nie udowodni się jemu winy. Również obiecujemy wszystkie ziemie nasze w królestwie polskim łącznie z ziemią ruską (...) zrównać według jednego prawa i kodeksu, wspólnego dla wszystkich ziem, i niniejszym pismem dokonujemy tego zrównania łącząc je i jednocząc.” (przywilej jedleńsko – krakowski „Neminem captivabimus” - 1430 rok)

a) Prawo do uczciwego _____, b) _____ wobec prawa

2. Szczytowym osiągnięciem prawnym szlachty Rzeczypospolitej były artykuły henrykowskie z 1573 roku. Dopasujcie obrazy je przedstawiające do pojęć.

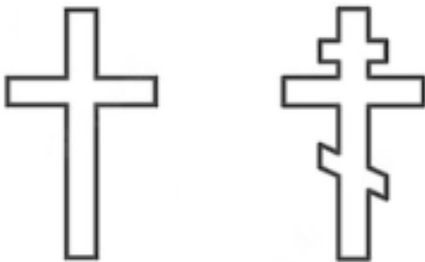


1.

2.



3.



4.



Wolność wyznania dla większości religii. Zwoływanie parlamentu przynajmniej co 2 lata. Wybór (elekcja) króla przez szlachtę. Prawo do buntu przeciw niesprawiedliwemu królowi.



4. Rusini we wspólnej Rzeczypospolitej

Rzeczpospolita jest nazywana państwem polsko – litewskim, to jednak nie znaczy, że Rusini byli w niej pomijani. Wręcz przeciwnie. Jak można było się dowiedzieć w 1 lekcji, Litwini bardzo chętnie przyjmowali ruską kulturę. Znaczna część ludności Rzeczypospolitej wyznawała prawosławie i używała języka zwanego ruskim. Z czasem nawet powstał pomysł, aby stworzyć Rzeczpospolitą Trojga Narodów z Wielkim Księstwem Ruskim jako trzecim członem. To jednak się nie udało.

1: Przyjrzyjcie się poniższym księgom. Określcie, w jakich językach zostały napisane. Jedna z nich to jeden z najważniejszych zbiorów prawa dawnej Rzeczypospolitej - III Statut Litewski.

Język:	Język:	Język:

2. Gdyby powstało wspólne państwo litewsko – polsko – ruskie, to mogłoby się posługiwać nowym herbem, przedstawiającym wszystkie jego części składowe. Obok znajduje się propozycja takiego herbu. Wpiszcie, który symbol pasuje do: Litwy, Polski, Rusi.

1.		
2.		
3.		

A teraz czas na małe podsumowanie. Rozwiążcie krzyżówkę

Poziomo:

5. Mieszkaniec państwa sąsiadującego z Rzeczpospolitą na wschodzie

7. Wolny wybór króla

8. Zjazd posłów

Pionowo:

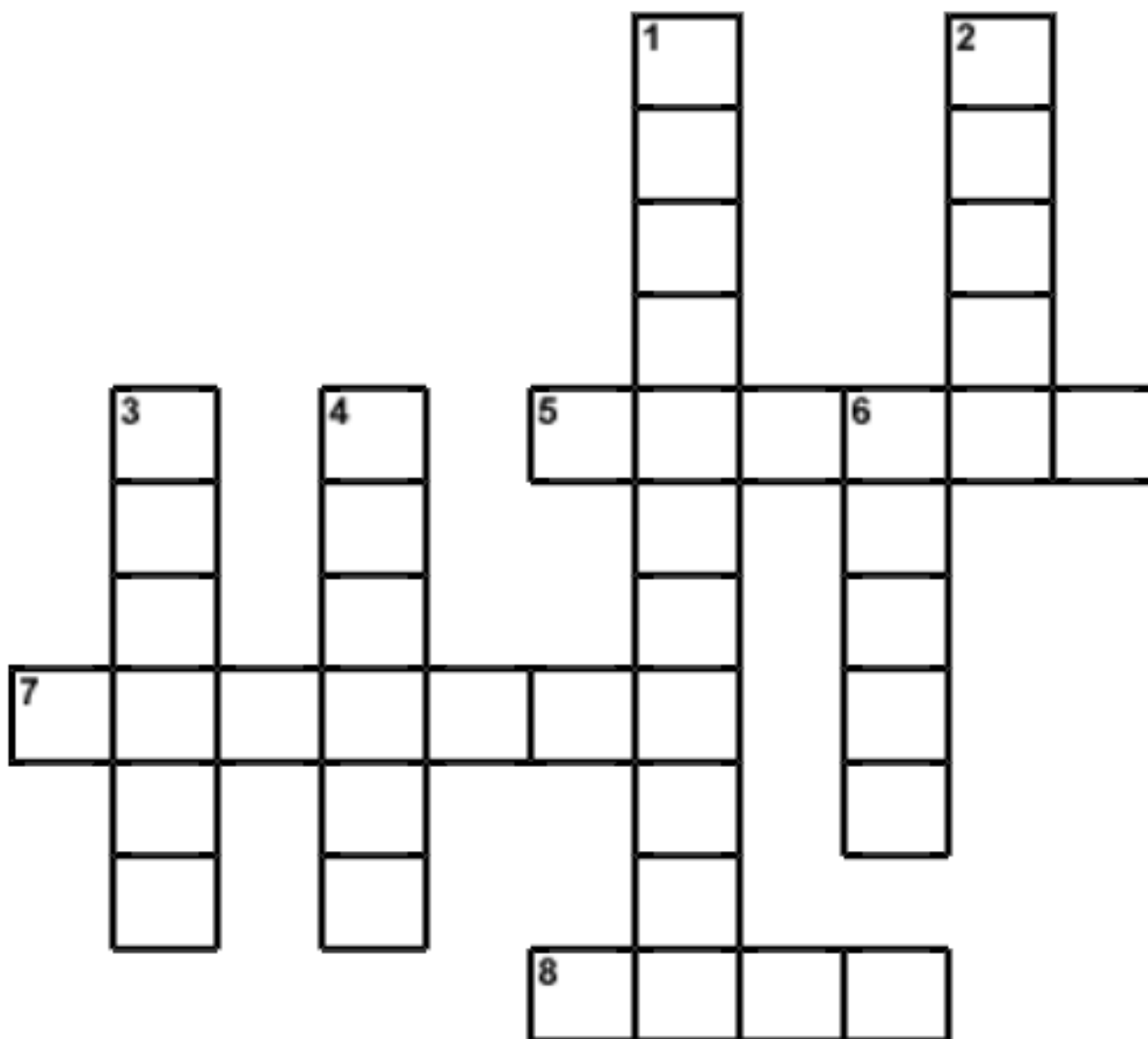
1. Dominująca religia na Rusi

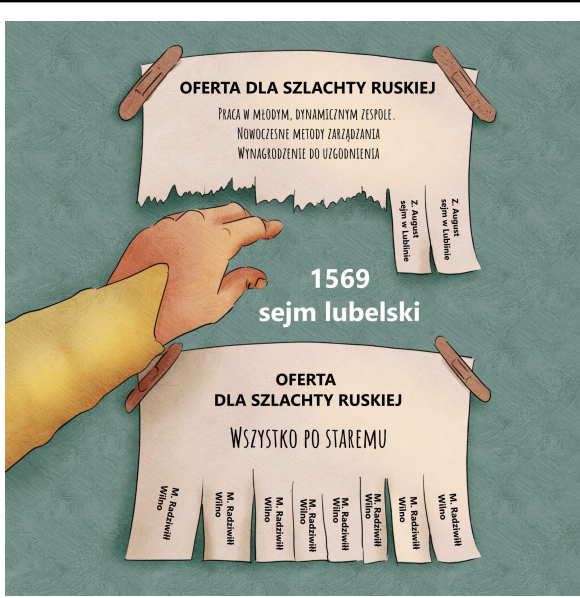
2. Miejsce najważniejszej bitwy Konstantego Ostrogskiego

3. Miejsce zawarcia unii, która dała początek Rzeczpospolitej Obojga Narodów

4. Stolica Polski w czasach Jagiellonów

6. Stolica Ukrainy





1. By Unknownauthor - Білоцерківський краєзнавчий музей Ульяновський В. Князь Василь-Константин Острозький: історичний портрет у галереї предків та нащадків. Київ, 2012. C. 1374., Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=13983659>
2. Autorstwa Przypisywany Hans Krell - cyfrowe.mnw.art.pl, Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=43496115>
3. Autorstwa User:Mathiasrex, based on layers of User:halibutt - Praca własna, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2683277>
4. Autorstwa Anonymousplate XVI century - Jan HERBURT, Statuta y Przywileie Koronne, z łacińskiego języka na Polskie przelożone, nowym porządkiem zebrane y spisane. Przez Jego M. Pana Jana Herborta z Fulsztyna, Kastellana Sanockiego StarostePrzemyskiego etc. W Krakowie W drukarni Mikotaia Szarffenberga, Mieszczanina y Biblioipole krakowskiego, Roku Pańskiego 1570., Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36537735>
5. Autorstwa Nieznany - http://litvin.org, Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2357869>
6. Ławra - Автор: Kolbasa - Власна робота, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36171212>
7. Łuck - Autorstwa Rykhlyuk - Praca własna, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=21616568>
8. Tulczyn - Автор: Demmarcos - Власна робота, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=51813041>
9. Zbaraż - By Rbrechko - Ownwork, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=51408843>
10. Herb IRP - Autorstwa Nieznany - Ten plik jest fragmentem innego pliku, Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=78794952>
11. Elekcja - Autorstwa Bernardo Bellotto - Image taken by User:Mathiasrex Maciej Szczepańczyk, Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9608696>
12. Krzyże prawosławne i katolickie – na prawach dozwolonego użytku.
13. Husaria - Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=23494098>
14. Stary Sobór w Kijowie Autorstwa Abraham Evertsz. van Westerveld (1620-1692) - http://img-fotki.yandex.ru/get/5106/32225563.da/0_cb407_fbe5b1fb_orig, Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48010052>
15. Autorstwa po 1588 - http://archiwa.polska.pl/instytucje/skarb,Polskie_tlumaczenie_III_Statutu_Litewskiego_XVI_XVII_w,gid,348389,cid,5739.htm, Domena publiczna, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18244917>
16. Szaare Dura im peruszAteretSzlomo (hebr. שְׁעָרֵי דוֹרָא עַם פִּירוּשׁ עֵטֶר תְּשֻׁלָּמָה) Rok wydania: 1599 Miejsce wydania: Lublin Drukarz: Joel ben Aaron ha-Lewi, Jozfaben Jehuda, Jaakowben Meir
17. By derivativework's author: Ziegenpl, original: Wydawnictwo Naukowe PWN - Ownwork, based on Mała encyklopedia powszechna PWN. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1997. p. 800, ISBN 83-01-11950-0., Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5177280>